

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460518

13. De Restitutione spoliatorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61781)

forem occidere liceat. P. Engel ad Tit. de Homicidio n. 22.

127 *Tertius* effectus est, quod res pereat suo domino. De quo DD. in §. *fin. Inst. de quib. mod. re contrah. oblig.* Hoc tamen universaliter non procedit: periculum enim rei emptæ pertinet ad emptorem tantum, non ad venditorem. l. *id, quod nostrum ff. de Pericul. & commodo rei vend.*

128 *Quartus*, quod dominus in rebus suis omnibus creditoribus præferatur. De quo Gail. 2. *observ. 15.*

129 *Quintus*, quod si utraque pars in spoliatorio pares probationes habeat, & ejusdem temporis paritas detur, ea pars vincat quæ dominium & titulum probat: nam possessio titulata magis justificatur per viam rationis. c. *licet causam & ibi Panor. de Probat.*

130 *Sextus*, & palmaris domini effectus est in rem actio, seu iudicium petitorium, quo dominus amissa possessione rem suam vindicare potest. l. 23. ff. de Rei vindic. l. 25. ff. de O. & A. Sed huic, & aliis effectibus diutius immorari, nunc non vacat.

TITULUS XIII.

De Restitutione spoliatorum.

SUMMARIA.

1. Restitutionis spoliatorum definitio. 2. species.
3. & causa, ex qua descendit.
4. 5. 6. Quibus, 7. 8. 9. adversus quos. 10. 11. & quarum rerum nomine detur hæc restitutio?
12. 13. Qua probanda sint, ut indulgeatur?
14. usque 20. Spoliatus regulariter ante omnia est restituendus.
20. 21. Spoliato una cum re etiam fructus sunt restituendi.

AD causam possessionis, de qua Tit. præcedenti disputavimus, pertinet *Restitutio spoliatorum*, de qua in præsentia,

§. I.

Definitur restitutio spoliatorum, quod sit remedium recuperandæ possessionis, quod agitur, ut ante omnia pristina possessio rei spoliata cum omni causa restituatur.

§. II.

Dividitur in tres species. *Prima dicitur interdictum: unde vi:* à verbis initialibus edicti prætorii, quo is, qui vi dejectus est de possessione rerum immobilium agit contra spoliatorem ipsum ad possessionem intervertam recuperandam. l. 1. l. 7. ff. de Vi & vi arm. Ratione rerum mobilium non competit hoc interdictum, sed actio vi bonorum raptorum, vel furti, vel ad exhibendum. d. l. 1. §. *illud* 6. l. 3. §. 15. ff. *Ex delictis*

sera species est conditio, seu remedium et c. saepe contingit 18. h. t. quod simile interdico *unde vi*, & supplet, quod in illo deficit: eo enim spoliatus potest convenire non tantum ipsum spoliatorem, sed quemcunque possessorem rei spoliatae, spoliatoris conscium, sive immediate à spoliatore, sive mediate etiam à possessore bonæ fidei intermedio spoliium acceperit. *Tertia appellatur remedium redintegranda ex c. redintegranda causa* 3. q. 1. quod cæteris est plenius, ac cum aliis concurrat; datur enim cuivis, qui de re aliqua, seu mobili, seu immobili vi dejectus est, vel quovis modo sine justa causa spoliatus, sine ulla temporis præfinitione, adversus quemlibet possessorem etiam bonæ fidei. P. Henricus

Wagnereck ad c. 1. h. t.

§. III.

Causa efficiens restitutionis spoliatorum est vel proxima, vel remota. *Proxima* est obligatio; *Remota* delictum, puta, spoliium, quod est privatio possessionis vel quæ rei alicujus, aut juris vi aut dolò malò alterius, vel inutili iudicis sententiâ facta. Ita que si iudex prorsus sit incompetentis, aut,

competens est, procedat ex abrupto, absque
parcis citatione, ac causæ cognitione, & ali-
quem possessione rei suæ spoliat, aut privet,
is ante omnia, perinde atque si a privato
spoliatus esset, plenè restitui debet. *c. 7. h. t.*
c. 22. de Offic. deleg. l. 6. C. Unde vi. in qua
ratio redditur: ne inde injuriarum nascatur
occasio, unde jura nascuntur. Accedit,
quod iudex, incompetens, vel extrajudicia-
liter procedens privatus censeatur, & im-
punè ei resisti possit. *l. 5. C. de Fure fisci.*
l. 43. C. de Decurionib. Gail. 2. observ. 74.
n. 10. Aliæ nullitates, vel iniustitiæ non sunt
emendandæ hoc remedio, sed coram iplo
iudice nullitatem opponendo, vel coram
superiore, ad eum appellando. Et ita in-
telligendi sunt text. in *c. notum 10. causâ 2.*
q. 1. & c. 3. causâ 7. q. 1. ut docet Covarr.
Prætic. quæst. c. 23. n. ult. & Mascard. de
Probat. conclus. 1325.

§. IV.

4 *Subiectum* restitutionis spoliatorum est
duplex: activum, & passivum.

Subiectum activum est is, cui competit.
Competit autem spoliato, hoc est, ei, qui vi,
vel clam è quacunque possessione rei alicu-
jus corporalis, vel incorporalis, veluti be-
nefici Ecclesiastici, aut alterius juris inju-
ste, vel indebitè dejectus, aut eâ privatus
est. *c. 1. 2. 3. & 4. causâ 3. q. 1. c. 18. b. t. l. 1.*
§. 9. & 24. ff. de Vi & vi arm. Neque hic
attenditur si ve spoliatus civiliter si ve natu-
raliter. *d. l. 1. §. 9.* si ve per se, si ve per alium
d. l. 1. §. 11. & 22. si ve iuste, si ve iniuste pos-
sederit: quia & prædoni spoliato hoc reme-
dio succurritur. *d. l. 1. §. 30. l. 12. ff. Eod.* Ut
enim servetur quies Reipublicæ, non licet
privatâ autoritate alium, quamvis is sit
deiciens, & prædo, de possessione deicere,
& respoliare; nisi dejecto in continenti
fiat, hoc est, priusquam ad alios actus extra-
neos progressum sit, etiamsi aliquid tem-

poris intercesserit. *l. 3. §. 9. l. 17. ff. Eod.*
c. 12. h. t.

Porro nudo detentatori, seu ei, qui alii
tantum, non sibi possidet, non conceditur
judicium possessorium recuperandæ, seu
restitutio spoliatorum: cum enim privatio
supponat habitum, necesse est, in possessio-
ne fuisse eum, qui spoliatum se queritur.
Ideoque non competit Depolitario, &
Commodatario; item Conductor & Co-
lono *d. l. 1. §. 10. & 22. l. 20. ff. Eod.* sed his
dejectis datur Domino, cujus nomine pos-
sident. *d. l. 20.* Neque obstat *l. colonus 12.*
& *l. cum fundum 18. ff. Eod.* ubi docetur,
colono interdictum unde vi competere:
nam ibi colonus possidebat, & nudum tan-
tum colonum se esse negabat: cum enim
emptorem fundi, quem dominus in posses-
sionem miserat, expulerit, dominum quo-
dammodo dejecit, & consequenter cœpit
possidere nomine proprio, hinc tanquam
violento possessori attributum est hoc in-
terdictum adversus eum, qui ipsum de-
cit. *Zoel. ad ff. de Vi & vi arm. n. 5.*

Excipe usufructuarium, & usufructuarium,
quorum detentio hoc speciale habet, quod
fictione juris in ordine ad interdicta unde
vi & vi possidetis imitetur possessionem
veram, ut quibus rei fructuariæ, & usufructuariæ
nomine experiri possunt, ac si illam verè
possiderent. *l. 3. §. 16. & 17. ff. Eod. l. fin.*
ff. Utrius possidetis.

Controversitur: an spoliatorum restitu-
tio detur prædoni notorio, si ex actis, claris
documentis, vel confessione partis indispu-
tabiliter constet, respoliantem verum fuisse
& esse dominum? Affirmantium sententiæ
adlupulatur Fachinus Controvers. l. 8. c. 16.
inductus primò. c. 5. h. t. ubi indistinctè
prædo ante omnia restituendus dicitur.
Secundò l. 7. C. Unde vi juxta quam talis
dominus vi invadens amittit rei illius do-
mi-

minium. Tertio l. 4. §. si dominus ff. de Usucap. quæ ait: si dominus fundi possessorem vi deiecerit: Cassius ait, non videri in possessionem ejus rediisse, quoniam interdito unde vi restitutus sit possessionem. Postremo c. porro de Divortis. ubi S. Pontifex respondit, uxorem à viro dimissam absque Ecclesiæ judicio propter affinitatem notoriam restituendam esse. Sed quidquid sit, affirmativa juri & æquitati magis congrua videtur; imprimis per c. fin. h. t. in 6. ubi possessor spoliatus ab eo, pro quo est jus commune, nequaquam dicitur esse restituendus. Ergo neque spoliatus à notorio domino. Deinde per l. 31. ff. Depositi. quæ vult dominum rei depositæ concurrentem cum fure deponente, deponenti præferendum esse. Ergo idem hic. Accedit ratio, quod si constet de jure proprietatis, non sit attendenda causa possessionis: frustraneum enim foret concedere restitutionem prædoni contra dominum, cui mox eam restituere cogeretur. c. 6. de Causa possess. & propriet. Nec infringunt hanc sententiam textus in contrarium adducti. Nam, quod attinet d. c. 5. h. t. id directe accipitur de casu, quo non concurrit dominus cum notorio prædone: & licet indistinctè loquatur, ratio tamen subest aliud juris postulans in domino, quàm non domino, scilicet, quod possessio cedat proprietati, si de hac constat d. c. 6. Similiter & d. l. 7. C. Unde vi. non loquitur de notorio prædone, ut patet ex eo, quod dominus ibi privetur dominio reissuæ, idque spoliato addicatur; quis autem crediderit Imperatorem prædonem voluisse præmio afficere, qui pœnâ dignus? Sed nec d. l. 4. §. si dominus. agit de notorio prædone, cum faciat mentionem possessoris, qui in dubio potius censendus justus, quàm injustus. Ad c. porro de Divortis. respondet Zoësius h. t. n. 13.

ibi agi de dissolvendo vinculo matrimonii, ad quod nullum notorium sufficit, ne quid temerè fiat, sed expectandum est judicium Ecclesiæ; ut rectè ibi temerè dimissam recipere cogatur maritus, & superinductam dimittere; idque tantum quoad cohabitationem & similia, quæ peccati nihil involvunt, non etiam quoad opus carnis: quia peccatum poneret ejus restitutio in sciente impedimentum, quem nequaquam excusaret jussus judicis. c. 13. h. t.

Subjunctum passivum, restitutionis spoliatorum, est is, adversus quem datur. Datur autem de Jure Civili solum adversus spoliatorum, qui de possessione rei immobilis alium deiecit, vel mandavit dejectionem, vel suo nomine factam ratam habuit. l. 1. §. 1. & 14. ff. de Vi & vi armata. non verò adversus alios spoli detentores. l. 7. ff. Eodem neque adversus hæredes spoliatoris; nisi in tantum quantum ad eos pervenit. d. l. 1. §. ult. l. 2. l. 3. §. ult. ff. Eod. l. 2. C. Unde vi. ita quidem ut, si plures hæredes sint, unusquisque non in amplius, quàm ad eum pervenerit, teneatur. Qua de causa interdum in solidum tenebitur is, ad quem totum pervenerit, quamvis ex parte hæres sit. Text. in l. 9. princ. ff. de Vi, & vi arm. Menoch. de Recuper. remed. l. n. 157.

Jure Canonico restitutio spoliatorum competit quoque contra tertium possessorem malæ fidei. c. sepe 18. h. t. ibi: non obstante juris civilis rigore sancimus, ut si quis de cetero rem talem scienter receperit, cum spoliatori quasi succedat in vitium: eo quod non multum intersit quoad anima periculum, injustè detinere, ac invadere alienum: contra possessorem, & hujusmodi spoliato per beneficium restitutionis succurratur. Imò ex c. redintegranda causa 3. q. 1. non improbabiliter hæc restitutio datur adversus quemlibet rei spoliata possessorem, sive

sive malæ, sive bonæ fidei sit: competit enim *remedium redintegranda* in rem ipsam, sicut actio quod metûs causâ: & durum foret, spoliatum nullo remedio possessorio competente ad rei vindicationem adstringere, quæ difficiles probationes habet. Panorm. in c. 15. n. 26. h. t. ubi testatur, ab hac sententia tanquam communi & vera non esse recedendum. Et licet d. c. *redintegranda*. Speciatim agat de Episcopis, usus tamen & paritas rationis extendit ad omnes spoliatos. Mynsing. cent. 3. observ. 85.

9 Planè interdictum unde vi, quia atrocitatem facinoris in se habet, & opinionem gravat, nec à liberto contra patronum, nec contra parentes à liberis intentari potest, sed in vicem illius datur actio in factum, quæ filius à parente, libertus à patrono, quæ sibi vi erepta sunt, & damna illata repetit. Aliter atque si vi armatâ usus sit adversus libertum patronus, vel adversus liberos patrens: nam hic interdictum competit. Text. in l. 1. §. 43. ff. de Vi & vi armat. Consimili ratione hoc interdictum denegatur vasallo contra dominum; quem dum vasallus ut spoliatorem convenit, salvâ illius reverentiâ, in eum actionem dirigere & actionem famosam honestis verbis temperare debet. Tit. 22. §. si verò Feud. 2. Panorm. in c. ceterum sub n. 15. de Judiciis. Zafius in Epitome feud. p. 11. n. 23.

§. V.

10 *Materia*, seu *objectum* restitutionis spoliatorum sunt res, quarum nomine competit. Competit autem potissimum pro recuperanda possessione rerum immobilium, ut fundi, vel ædium. §. 6. *Instit. de Interdict.* vel quasi possessione rerum ac jurium incorporalium. v. g. juris eligendi, decimandi, venandi, aut piscandi; item beneficiorum, servitutum, reddituum,

pensionum, jurisdictionum &c. hæc enim in præsentî nomine rerum immobilium comprehenduntur. Ideoque si quis vi hijsce uti prohibeatur, ille *ut* saltem *interdicto Unde vi* restituitur c. 3. & 4. de *Causa possess. & proprias.* c. 2. §. 7. 17. & ult. h. t. c. 2. Eod. in 6. l. 3. §. 13. & seqq. ff. de Vi & vi arm. Bald. consil. 425. vol. 3.

Dubium est: an hæc restitutio concedatur etiam pro recuperanda possessione rerum mobilium? Exploratum est pro rebus mobilibus non concedi *interdictum unde vi*, nisi quatenus cum re immobili etiam mobiles sint ablatae propter odium violentiæ. d. l. 1. §. 32. l. 3. §. 15. ff. Eod. Attamen *remedium redintegranda*, absolute æquè pro mobilibus ac immobilibus competere auctorat Menoch. de *Recup. possess. remed.* 15. n. 193. persuasus verbis c. *redintegranda causâ* 3. q. 1. ibi: *redintegranda sunt omnia*; quæ dictio *omnia* universalis est, & complectitur tam mobilia, quàm immobilia, ut docuit Dec. in l. *omniana*. 1. ff. de *Reb. cred.* Dissentit Gonzal. in c. 7. n. 6. h. t.

§. VI.

Forma restitutionis spoliatorum stat in modo eam deducendi in iudicium. Ubi duo principaliter spoliato probanda sunt I. quòd tempore factæ spoliationis fuerit in rei possessione, vel quasi c. 14. h. t. quoniam si nulla adest possessio, non potest considerari vera spoliatio. II. quòd spoliatus sit, eique res possessa mobilis, vel immobilis violenter & injuriosè erepta fuerit. Enimvero si quis jure, aut volens, licet metu percussus, re suâ cedat, ac privetur, non committitur spolium, neque in iudicio actione spoliæ restituatur: cum non possit dari restitutio, ubi nulla præcessit spoliatio. c. 2. h. t. l. 1. §. 3. l. 5. ff. de Vi & vi arm.

13 Illud hic indagandum: num ultra possessionem & spoliationem quoque titulum possidendi probare necesse sit? Affirmo, si absque titulo rei possessio obtineri nequeat. Hinc si laico vi eripiat beneficium Ecclesiasticum, vel jus decimandi, is non restituitur, nisi titulum concessionis, seu privilegii ostenderit, ut sine quo jura spiritualia possidere non potest. *c. 7. de Prescript. Menoch. ubi supra n. 434.* Similiter, si conjunx spoliatur conjuge, spoliatus non aliter restituitur, quam si titulum, id est, precedens matrimonium docuerit: eo quod hominis liberi non detur possessio, nisi jus in eum, vel personalis obligatio ex precedente aliquo titulo acquiritur, ut quia justò bellò captus est, vel emptus ab aliquo, aut quia matrimonii vinculo, vel Ordinis professione voluntariè est adstrictus *c. 8. & 14. h. t. junctà l. 23. §. ult. ff. de Acquir. vel amitt. possess. Pithing h. t. n. 8.* Nego tituli probationem esse necessariam, si sine titulo rei possessio dari queat: quia juxta *c. 5. h. t.* etiam prædo spoliatus, qui utique justum titulum non habet, restituendus est: idque ideo, quod hæc restitutio non detur propter bonam fidem spoliati, sed propter bonum Reipublicæ, & odium spoliatoris. Nec officit *c. 2. h. t. in 6.* ubi Bonifacius VIII. proponit, Canonicos à Parocho decimis intra fines suæ parochiæ perceptis spoliatos restituendos non esse, antequam constiterit, eos legitime, & cum justo titulo possessionem acquisivisse: loquitur enim de casu, quo Canonici aliquandiu, id est, per breve tempus decimas possederant, ita ut propterea præsumptio fuerit contra ipsam eorum possessionem: siquidem possessio jurium incorporalium duplici fundamento nititur, nempe titulo concessionis, seu privilegii, aut justâ ignorantia existimantis jus illud ad se pertinere;

quæ justâ ignorantia dari non potest in percipientibus aliquandiu, & modico tempore decimas in aliena parochia, cum hujusmodi perceptioni resistat jus, & contra jus expressum non detur ignorantia. *c. 1. de Postulat. Prælat. P. Engl. h. t. n. 17. Layman. ad d. c. 2. n. 2.*

§. VII.

Finis, ob quem restitutio spoliatorum introducta, est, ut spoliantium audacia coerceretur; unde sui origine odiosam potius, quam favorabilem esse, & consequenter ad casus non expressos non extendi, contendit Menoch. *de Recup. possess. remed. 1. q. 1.* Puto tamen remedium ex *c. redintegranda.* esse favorabile: quia juxta communio-riorem extensionem recipit, ut cum loquitur de spoliatis rebus Ecclesiæ, extendatur ad h. alios rebus profanis.

§. VIII.

Effectus hujus restitutionis sunt duo: *Primus*, quod spoliatus ante omnia sit restituendus, ita ut antea non audiatur spoliator, etiam si in continentem probare velit, dominium sibi competere. *c. 1. & 3. causa 3. q. 1. c. 1. & 5. h. t. l. 7. C. Ad leg. Jul. de Vi publ. Gail. 2. observ. 75. n. 2.* Nec immerito: natura quippe dicitur, ut spoliator patiarur legem, quam ipse tulit: & cum ipse spoliaverit juris ordine non servato, sic etiam non discussio jure suo restituitur spoliatus, arg. *l. 1. ff. Quod quis que jura*

Sed tamen inficiari non veremur, plures causas esse, quibus spoliatus non est ante omnia restituendus. Sic I. cum consensu expresso vel tacito spoliati ante restitutionem factam potest cognosci de exceptione dominii, & proprietatis: potest enim spoliatus jure suo cedere. *c. 1. h. t.* II. non restituitur is, qui dominio, aut juri suo renuntiavit, eoque postmodum spoliatus est: quia renuntiando amittitur proprietas, & possessio.

ressio. Ita Restitutio denegatur Clerico, qui ante spoliationem sponte beneficio renuntiavit, c. 3. h. t. Secus est, si primum post spoliationem facta sit resignatio: tunc namque vi, vel metu facta præsumitur. c. 2. eod.

17 III. Spoliati restitutio differtur, quando agitur de peccato, animæque periculo: hinc, si agenti possessorio recuperandæ uxoris, ea obijciat exceptionem consanguinitatis, præcipuè in gradibus Divinâ lege prohibitis, ejusve promptam offerat probationem, restitui quidem debet ad obsequia domestica, & onera matrimonii, non autem ad thorum ante litem decisam. c. 13. h. t. Quòd si non sint paratæ probationes, plena restitutio fiet, maximè si consummatum fuerit matrimonium, c. 10. Eod. Conscia tamen impedimenti debitum reddere non potest, licèt per excommunicationem, aliàsque pœnas ad id compellatur. c. Inquisitioni 44. de Sentent. excomm. IV. denegatur hæc restitutio, quando eâ factâ magnum & irreparabile damnum, aut scandalum consequeretur, & ita v. g. uxor scævienti marito non est restituenda, nisi præstitâ sufficienti cautione. c. 8. & c. 13. h. t. casu quo sufficiens uxori securitas præstari nequeat, ex recepta in praxi sententiâ uxor potest petere à marito, ut extradomum illius alatur. Gutierrez *Can. 99. l. 1. c. 24.*

18 V. Impeditur restitutio, si pendente quæstiones spoliæ tertius aliquis pro suo interesse interveniat, atque in re spoliata dominium, vel aliud jus prætendat: talis enim ante restitutionem audiendus erit, eò quòd respectu ejus cesset odium spoliationis, & consequenter etiam illa dispositio juris, quòd spoliatus ante omnia sit restituendus per c. 17. de Sentent. & rejud. l. 63. ff. de Re judic. IV. Rerum privatarum spoliatio agenti super rebus Ecclesiasticis,

vel è contrario nullatenus opponi potest. c. 1. in fin. h. t. in 6. Intellige, si spoliatio ab eo, qui nomine, & pro rebus Ecclesiæ agit, tanquam à privato, & ad propriam utilitatem commissa sit, ita ut ex spoliatione nihil ad Ecclesiam pervenerit. Aliud dicendum, si cui res vi nomine Ecclesiæ eripiantur, & ereptæ ad ipsam Ecclesiam perveniant: tunc enim ipsa Ecclesia tenebitur interdicto unde vi juxta c. 2. de Ordin. cognit. ubi contra Abbatem, qui egerat judiciò recuperandæ ad restitutionem rerum ipsius Monasterii, admitta fuit exceptio spoliæ, quod is tanquam Prælatus ipsius Monasterii admisit, & è quo res ablatae ad Monasterium pervenerunt. Gonzalez *in d. c. 2. n. 25.*

VII. Hanc restitutionem remoratur exceptio, quâ reus conventus concludit, spoliatum possidere nec potuisse, nec posse, per ea, quæ tradit Menoch. de Recup. possess. d. remed. 15 num. 433. & nos supra num. 13.

VIII. demum restitutioni locus non est, si vel ex spoliati confessione, vel ex actis, instrumentis, vel aliunde notorium sit, spoliato jus nullum competere, sed spoliatori ut claret ex dictis. n. 6. h. t.

Alter effectus restitutionis spoliatorum est, quòd una cum re etiam omnes fructus, & omne interesse spoliato restitui debeant. c. 11. h. t. l. 68. ff. de Rei vindic. ut tantum restitutio relarciar, quantum abstulit spoliario. l. 5. ff. Eod. Quare & omnium rerum mobilium, quæ in fundo tempore dejectionis extabant, deperditarum æstimatio restituenda, l. 1. §. 34. ff. de Vi & vi arm. l. 8. ff. de Condit. furtiv. & cum violentus raptor & invalor furi æquiparetur, dicerem, quòd si res surrepta perierit, adhuc teneri invalorem, etiam si eodem modo apud primum possessorem peritura fuisset. d. l. 1. §. 35. & l. pen. ff. Eod. l. 2. C. de Furtis. Zafius

21 *sius in l. 5. n. 27. ff. de Reb. credit.* Imò qui alienam possessionem violenter invasit, rei quoque æstimationem præstare cogitur aut si dominus est, dominiò cadit. *l. si quis in tantam 7. C. unde vi.* Quæ poena etiam obtinet de Jure Canonico. *c. placuit causâ 16. q. 6. arg. c. 1. de N. O. N.* quanquam defacto vix amplius videatur esse in usu. Giphani ad *l. 5. in fin. C. unde vi.* P. Engl. *h. t. n. 14.* contra Menoch. *de Recup. possess. remed. 9. n. 7. & 8.* Treutler *p. 2. disp. 25. th. ult. lit. C.*

TITULUS XIV.

De Dolo, & contumacia.

Solet interdum spoliator subterfugere iudicium per *idolum*, aut *contumaciam*, ita ut spoliatus nequeat restitutionem rei consequi; ideo hæc *rubrica* priori subjungitur.

Pars I.

De Dolo.

SUMMARIA.

1. *Definitio.* 2. *usque 6. & divisio doli.*
 6. *Quæ causa efficiens.* 7. *Quod objectum.* 8. *quæ forma doli?*
 9. *usque 19. Quia dolo operetur in contractibus?*
 19. *Lata culpa equiparatur dolo.*

§. I.

1 *Definitur dolo*, quòd sit machinatio quædam, cum aliud agitur, aliud simulatur. *l. 1. ff. de Dolo malo.*

§. II.

2 *Dividitur variè.* I. in bonum & malum. Dolo bonus est solertia laudabilis adhibita ad tuendum se & sua, vel alios, & aliena: non ad nocendum alteri. Malus est calliditas, fallacia, machinatio ad circumvenendum, fallendum, ac decipiendum alterum adhibita. *d. l. 1. §. 2. in fin.* vel brevius: est dolo, quo quis alterum malitiosè decipit.

II. Dolo malus subdividitur in verum formalem, seu ex proposito, & in materiale. Formalis est, qui procedit ex proposito fallendi alterum, hoc est, quando datà operâ sciens volens alterum quis decipit. Materialis, si vere ipsa est, cum quis sine animo alterum defraudandi nihilominus circa contractum graviter lædit alterum, veluti si bona fide alteri vitrum pro gemma vendas.

III. Dividitur in substantialem & accidentalem. Substantialis est, qui decipit, & veritatur circa ipsam substantiam contractus: seu qui habet adjunctum errorem substantialem; ut si dolo tibi vendam vitrum pro gemma, stagnum pro argento &c. Accidentalis, qui decipit, & veritatur circa accidentalia, seu circa aliquam qualitatem v. g. circa venustatem, bonitatem, valorem; veluti si vendas vitrum Bohemicum pro Veneto, Vinum Austriacum novum pro vetere.

IV. Dividitur, quòd alius sit dolo dans causam contractui, alius incidens. Ille est, qui movet ad contractum, quo præcito contractus non fieret. Explicatiùs: dolo dat causam contractui, quando alter non contraxisset, si dolo non intervenisset. Dolo incidens est, quòd præcito contractus nihilominus fieret, sed non hoc modo. Explicatiùs: dolo incidit in contractum, quando alter contraxisset quidem, si dolo non intervenisset, sed non tantò pretiò; veluti si fundum cariùs emerem, quia venditor dixit esse, valde fertile, empturus tamen, licet scivissem, esse sterile. Illum Theologi dolum *antecedentem*, hunc *concomitantem* indignant.

§. III.

Causa efficiens est conatus animi, ac solertia, quæ simulatur verum, aut dissimulatur falsum, *d. l. 1. §. 2.*

§. IV.